

Maria GAWRYSIUK, Małgorzata SZURLEJ-GIELEN

REFLEKSJA NAD ROZUMIENIEM MATURALNYCH STANDARDÓW WYMAGAŃ EGZAMINACYJNYCH Z JĘZYKÓW OBCYCH NOWOŻYTNYCH

Przemiany społeczne i cywilizacyjne zachodzące w ostatnim czasie we współczesnym świecie wymagają również ciągłego dostosowywania się systemów kształcenia do potrzeb społecznych. W związku z powstaniem nowego typu społeczeństwa tzw. społeczeństwa wiedzy oczekuje się również od szkoły, że przygotuje uczniów do życia w nowoczesnej cywilizacji, do korzystania ze stworzonych przez nią możliwości oraz radzenia sobie z nowymi problemami.

Nowe perspektywy jakie stworzyła integracja europejska (możliwość migracji, rozszerzenie rynku pracy, lepsze perspektywy rozwoju zawodowego, kontakt z innymi kulturami) wymagają od systemów edukacyjnych takiego podejścia, które umożliwi sprawne funkcjonowanie w zjednoczonej Europie. Zachodzące w Polsce i Europie zmiany wymagają również innego podejścia do nauczania języków obcych, nowego spojrzenia na cele, metody, treści nauczania oraz sposoby oceniania osiągnięć uczniów.

Znajomość jednego języka obcego może już wkrótce okazać się niewystarczająca, by móc radzić sobie w ciągle zmieniającej się rzeczywistości.

Już w latach dziewięćdziesiątych minionego wieku zespół ekspertów Rady Europy opracował dokument pod nazwą Common European Framework of Reference, który stał się głównym punktem odniesienia dla różnych systemów egzaminacyjnych, metod i programów kształcenia językowego w Europie. Wspomniany dokument (pod angielską nazwą Common European Framework of Reference, w języku niemieckim Referenzrahmen) został przełożony na język polski pod nazwą Europejski System Opisu Kształcenia Językowego i ta nazwa przyjęła się już w polskim systemie oświatowym.

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego jest obowiązkową lekturą wszystkich zajmujących się opracowywaniem podstaw programowych, programów nauczania, określaniem standardów wymagań egzaminacyjnych, autorów podręczników i materiałów dydaktycznych z języków obcych.

System ten szczegółowo określa, co powinni umieć uczący się języka obcego, aby mogli posługiwać się tym językiem do celów komunikacyjnych oraz jakie umiejętności powinni opanować, aby komunikacja przebiegała w sposób prawidłowy.

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego definiuje **poziomy kompetencji językowych**, które pozwalają na stałą ocenę postępów w nauce języka, na każdym poziomie nauczania.

Opisy poszczególnych poziomów biegłości językowej są sformułowane jasno i tak precyzyjnie, że każdy stawiając odpowiednie pytania może samodzielnie określić swój poziom biegłości językowej.

Proponowany schemat uwzględnia trzy poziomy opanowania języka:

- A – poziom podstawowy,
- B – poziom niezależności,
- C – poziom biegłości.

W jaki sposób poziomy polskiej matury korelują z zapisami poziomów biegłości językowej w ESOKJ oraz z egzaminami ALTE i Goethe-Institut przedstawia poniższa tabela.

Poziom A2 = poziom podstawowy (minimum zaliczenia)

Poziom B1 = poziom podstawowy maksimum

Poziom B2 = poziom rozszerzony maksimum

	European Framework	Polska matura	ALTE	Egzaminy niemieckie (Goethe-Institut)
1	C2	Przedmioty zdawane w j. obcym	Good User	Zentrale Oberstufenprüfung (ZOP) Kleines Deut. Sprachdiplom Großes Deut. Sprachdiplom
2	C1	Dwujęzyczny	Competent User	Zentrale Mittelstufenprüfung (ZMP) Prüfung Wirtschaftsdeutsch
3	B2	Max. rozszerzony	Independent User	Zertifikat Deutsch für den Beruf
4	B1	Max. podstawowy	Threshold User	Zertifikat Deutsch (ZD)
5	A2	Min. podstawowy	Waystage User	Start Deutsch 2
6	A1			Start Deutsch 1

Zmiany edukacyjne dokonujące się w krajach europejskich wymogły również na Polsce wprowadzenie reformy systemu oświaty. Najważniejszym, dość kontrowersyjnym i zupełnie nowym elementem reformy jest wprowadzenie systemu oceniania zewnętrznego.

Ocenianie zewnętrzne dokonuje się w oparciu o standardy wymagań egzaminacyjnych, podstawowy akt prawny opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną i ogłoszony przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu. Standardy zawierają opisy osiągnięć uczniów na końcu poszczególnych etapów kształcenia, czyli normy wymagań obowiązujące do egzaminów w danym roku szkolnym i są podstawą do przeprowadzania egzaminów.

Standardy wymagań egzaminacyjnych z języków obcych nowożytnych różnią się zasadniczo od standardów z innych przedmiotów, gdyż zawierają pięć obszarów (w pozostałych przedmiotach trzy obszary). Określenie pięciu obszarów standardów wymagań egzaminacyjnych wynika z osadzenia ich w normach międzynarodowych. Standardy wymagań egzaminacyjnych z języków obcych nowożytnych są bowiem zgodne ze wspomnianym Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego

(Common European Framework of Reference). Zostały one opracowane w odniesieniu do pięciu obszarów.

Obszary te określają:

Wiedzę — niezbędne wiadomości dotyczące języka, zarówno słownictwa, jak i gramatyki

Recepcję — odbiór tekstów zarówno wysłuchanych, jak i przeczytanych

Produkcję — tworzenie własnego tekstu zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej

Interakcję — umiejętność reagowania językowego zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej

Mediację — umiejętność przetwarzania tekstów

W każdym z pięciu obszarów sformułowano listę umiejętności szczegółowych w odniesieniu do poszczególnych sprawności językowych. Standardy określają zatem w sposób dość uporządkowany i w miarę dokładny zakres wiedzy i umiejętności, jakie mogą być sprawdzane na maturze na poziomie podstawowym i rozszerzonym.

Celem niniejszego referatu jest wyjaśnienie niektórych zapisów sformułowanych w standardach wymagań egzaminacyjnych oraz zaprezentowanie przykładowych zadań egzaminacyjnych realizujących poszczególne standardy. Przy konstruowaniu zadań egzaminacyjnych pojawiają się niestety problemy związane z różnym rozumieniem standardów przez ich odbiorców, czyli autorów zadań i arkuszy. W związku z tym postaramy się zasygnalizować wątpliwości, jakie nasunęły się nam podczas analizy zadań i arkuszy egzaminacyjnych oraz podczas konstruowania własnych zadań, których przykłady zamieszczamy poniżej.

OBSZAR I — WIEDZA

W obszarze pierwszym wyróżniamy trzy standardy. Pierwszy standard to katalog tematów, który wyznacza zakres opanowania niezbędnych struktur leksykalno-gramatycznych, standard drugi wymaga od zdającego znajomości zasad tworzenia różnych form wypowiedzi ustnych i pisemnych, standard trzeci to wiedza dotycząca kraju danego języka.

Różnice w wymaganiach obowiązujących na poziomie podstawowym i rozszerzonym dotyczą wiedzy leksykalno-gramatycznej, znajomości form wypowiedzi pisemnej oraz realiów socjokulturowych danego obszaru językowego. Przekłada się to oczywiście na poziom trudności tekstów i zadań badających umiejętności szczegółowe. I tak w zakresie standardu I.1. znajduje się 15 ogólnych bloków tematycznych, które dla obu poziomów są jednakowe. Różnice dotyczą poszerzenia tematyki w obrębie tych samych bloków tematycznych np. w obrębie bloku tematycznego I.1.b. **dom** na poziomie podstawowym znajdujemy takie doprecyzowanie tematu jak: miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia, wynajmowanie mieszkania, zaś na poziomie rozszerzonym blok ten poszerzony jest o kupno i sprzedaż mieszkania. Podobne różnice dostrzeżemy w większości bloków tematycznych.

Należy zwrócić uwagę, iż w językach obcych wiedza z obszaru pierwszego sprawdzana jest poprzez umiejętności z pozostałych obszarów, czyli w sposób pośredni. Oznacza to, że zadania pojawiające się w arkuszach egzaminacyjnych nie będą wymagały od zdającego np. podania zasad pisania listu formalnego, czy wykazania się

znajomością geografii kraju danego języka, lecz wiedza ta będzie niezbędna do napisania takiego listu, czy zrozumienia tekstów z dziedziny realioznawczej.

OBSZAR II — RECEPCJA (ODBIÓR TEKSTU)

Obszar ten wyznacza standardy dotyczące sprawności rozumienia ze słuchu oraz rozumienia tekstu czytanego. W obrębie sprawności rozumienie ze słuchu wymagane umiejętności (standardy) są identyczne na obu poziomach. Różnica dotyczy jedynie stopnia trudności tekstu, którego zrozumienie będzie sprawdzane.

Zdający powinien umieć:

- określić główną myśl tekstu,
- określić główne myśli poszczególnych części tekstu,
- stwierdzić, czy tekst zawiera określone informacje,
- wyselekcjonować informacje,
- określić intencję autora lub nadawcy tekstu,
- rozróżnić formalny i nieformalny styl tekstu,
- określić kontekst sytuacyjny (miejsce, czas, warunki, uczestnicy).

W zakresie rozumienia tekstu czytanego różnice między poziomami dotyczą: długości tekstów, stopnia ich trudności, sprawdzanych umiejętności szczegółowych oraz gramatyki.

Zdający egzamin na poziomie podstawowym powinien umieć:

- określić główną myśl tekstu,
- określić główne myśli poszczególnych części tekstu,
- stwierdzić, czy tekst zawiera określone informacje,
- wyselekcjonować informacje,
- określić intencję autora tekstu,
- rozpoznawać związki między poszczególnymi częściami tekstu,
- określić kontekst komunikacyjny (nadawca-odbiorca, forma wypowiedzi),
- rozróżnić formalny i nieformalny styl tekstu.

Na poziomie rozszerzonym sprawdzane są dodatkowe standardy:

- oddzielanie faktów od opinii,
- rozpoznawanie różnorodnych struktur leksykalno-gramatycznych w podanym kontekście,
- stosowanie zmian struktur leksykalno-gramatycznych, rejestru, stylu lub formy tekstu.

Ostatnie dwa standardy dotyczą gramatyki, która jest sprawdzana tylko na poziomie rozszerzonym w dość ograniczonym stopniu, co oznacza, że w obrębie odbioru tekstu główny nacisk położony jest na komunikację językową.

Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu, czyli:

a) określania głównej myśli tekstu

Przykładowe zadania:

W wywiadzie Kasia opowiada o swojej podróży do Niemiec. P / F

Tekst jest o

- A. wypadku.
- B. napadzie.
- C. wycieczce.

Problemy, jakie pojawiają się przy konstruowaniu zadań.

Jaki problem może pojawić się przy konstruowaniu pytań sprawdzających tę umiejętność? Czy dystraktory mogą zawierać informacje o których jest mowa w tekście? Czy zadanie sprawdza na pewno umiejętności określania głównej myśli tekstu, czy umiejętność oddzielania myśli głównej od drugorzędnych?

Spójrzmy na poniższe przykłady. Co sprawdzają te zadania?

W tekście Iza informuje przede wszystkim o

- A. swoich ubiegłorocznych wakacjach.
- B. swojej przyjaciółce Kasi.
- C. tym, co zwiedzała.

Cały tekst opisuje

- A. rodzinę Kasi i jej problemy.
- B. wiele smutnych snów Kasi.
- C. jeden szczególny sen Kasi.

Tutaj mogą pojawić się problemy w związku z tym, że podczas egzaminu 2002 sprawdzano również umiejętność oddzielania myśli głównej od drugorzędnych. Autorzy mogą więc konstruować zadania, w których dystraktorami będą myśli drugorzędne. Co będzie sprawdzało takie zadanie? Czy umiejętność określania głównej myśli tekstu, czy umiejętność oddzielania myśli głównej od drugorzędnych? Czy dystraktory nie powinny raczej zawierać informacji, o których jest mowa w tekście?

Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu, czyli:

b) określania głównych myśli poszczególnych części tekstu

Jak sprawdzaliśmy to wcześniej?

Rok 1999

Przeczytaj tekst, a następnie uzupełnij zdania zgodnie z jego treścią.

Zadaniem prokuratora jest _____.

Rok 2001

Z akapitu pierwszego wynika, że

- a) tylko niemieccy goście wpisują się do książki gości.
- b) wielu gości nie wpisuje swojego nazwiska do książki gości.
- c) według wpisów do książki gości pawilon cieszy się dużą popularnością.

Odpowiedz na pytania zgodnie z treścią tekstu.

Dlaczego Gabi nie jest zadowolona ze swojej pracy? Wymień dwa powody.

Rok 2003

Młoda pisarka opuściła Szwajcarię, ponieważ

- a) nie mogła znieść krytyki swoich książek.
- b) nie miała sukcesów u czytelników w Szwajcarii.
- c) wyszła za mąż za Amerykanina i wyjechała do USA.

Jak robimy to teraz?

W szkole Tomek nie interesował się żadnym przedmiotem. P / F

Wieczorem Urszula

- A. tańczyła.
- B. uczyła się.
- C. oglądała telewizję.

Wcześniej badano tę umiejętność również za pomocą zadań otwartych. Obecnie stosuje się tylko pytania zamknięte.

Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu, czyli:

- c) stwierdzania, czy tekst zawiera określone informacje

Przykładowe zadania:

Grupa powstała w roku 1985. P / F

Jan spędzi w Bochum

- A. rok akademicki.
- B. pięć miesięcy.
- C. pół roku.

Problemy, jakie pojawiają się przy konstruowaniu zadań.

Umiejętność określania głównych myśli poszczególnych części tekstu i stwierdzania czy tekst zawiera określone informacje.

Co sprawdza moje pytanie? Czy na pewno pytam o główną myśl tekstu, czy może jednak o jakąś informację, która jest w tekście, lub jej nie ma? Czym różnią się takie pytania?

Czy na pewno sprawdzamy wybraną umiejętność? Czy pytamy o główną myśl fragmentu tekstu, a nie o stwierdzenie czy tekst zawiera określone informacje?

Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu, czyli:

d) wyselekcjonowania informacji

Jak sprawdzaliśmy to wcześniej?

Rok 1999

Przeczytaj wypowiedzi, w których czytelnicy podają argumenty za i przeciw podniesieniu cen benzyny (8). Wybierz 3 wypowiedzi przemawiające za wzrostem cen benzyny.

- Takie ceny uderzą przede wszystkim w mieszkańców wsi, którzy są skazani na korzystanie z samochodu.
- Przemysł samochodowy będzie oferował tanie modele. Kierowcy będą kalkulować przy zakupie benzyny. Będziemy oszczędzać benzynę i chronić środowisko.

Po wysłuchaniu tekstu wpisz brakujące informacje.

Co jest do jedzenia i do picia?

1. międzynarodowe specjały
2. _____
3. _____

Rok 2001

Po przeczytaniu tekstu wpisz dane dotyczące Gabi.

Wiek: _____

Zawód: _____

Wykształcenie: _____

Jak robimy to teraz?

Rok 2003

Przeczytaj uważnie fragmenty wypowiedzi różnych osób oznaczone literami A-G, a następnie odpowiedz na pytania podane w tabeli.

Która osoba uważa, że

należy zmienić w Niemczech zarówno metody nauczania jak i podręczniki szkolne?	1.		2.	
--	----	--	----	--

Przeczytaj uważnie poniższe fragmenty tekstów i dopasuj do każdego z nich tytuł.

Przeczytaj informacje o nieruchomościach (A-H), osoby 1-7 poszukują nieruchomości. Dopasuj nieruchomości do grupy osób.

- W tym domu możecie Państwo otworzyć biuro lub warsztat. Doskonale nadaje się do połączenia mieszkania i pracy.
- Ten dom leży nad Renem. W ciągu 10 minut możecie Państwo dojść pieszo do lasu. Do domu należą też piękny ogród i ogród zimowy.

Która z opisywanych nieruchomości zainteresuje osoby chcące mieszkać na łonie natury?

Przeczytaj tekst, a następnie zaznacz, do których osób odnoszą się informacje umieszczone w pierwszej kolumnie.

	Która osoba	Monika	Tomek
1.	... interesuje się nurkowaniem?		
2.	... chce studiować?		

Wcześniej badano tę umiejętność również za pomocą zadań otwartych. Obecnie stosuje się tylko pytania zamknięte.

Problemy, jakie pojawiają się przy konstruowaniu zadań.

Co musi zrobić zdający, aby rozwiązać tego typu zadanie? Ile razy musi przeczytać tekst? Jak długi powinien być taki tekst? Wypowiedzi ilu osób można zamieścić w zadaniu? Czy zadania sprawdzające tę umiejętność są jednakowo trudne dla odbiorców słuchających tekstu i dla odbiorców czytających tekst?

Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu, czyli:

e) określania intencji autora lub nadawcy tekstu

Autor chciał

- A. zniechęcić do oglądania tej audycji.
- B. poinformować o tej audycji.
- C. skrytykować tę audycję.
- D. polecić tę audycję.

Autor chciał poprzez tekst zwrócić uwagę na jeden z problemów w niemieckich szkołach. P / F

Problemy, jakie pojawiają się przy konstruowaniu zadań.

Czy pisanie takich pytań jest łatwe? Czy każdy odbiera jednakowo to, co autor chciał przez swoją wypowiedź przekazać? Czy ja tak rozumiem intencję autora, ponieważ mają na to wpływ moje doświadczenia życiowe, płęć? Jak można sprawdzić, czy każdy czytelnik/słuchacz rozumie intencję autora tak, jak autor zadania? Czy autor coś krytykuje, czy może tylko informuje o czymś nie wyrażając swojego stanowiska? Czy na pewno pytamy o intencję autora, czy może o jego zdanie/opinię, które/ą zawarł w swoim tekście?

Spójrzmy na poniższy przykład:

Autor podaje w tekście:

„W znanych miejscowościach wypoczynkowych jest bardzo dużo turystów, dlatego ich nie polecam”

Pytanie: Autor poleca pobyt w znanych kąpieliskach. P / F

Co sprawdza to pytanie? Czy umiejętność określania intencji autora?

Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu, czyli:

f) rozróżniania formalnego i nieformalnego stylu tekstu

Przykładowe zadania:

Tekst jest tekstem naukowym. P / F

Tekst został napisany językiem

- A. potocznym.
- B. specjalistycznym.
- C. literackim.
- D. reklamowym.

Problemy, jakie pojawiają się przy konstruowaniu zadań.

Czy w każdym tekście można określić jakim stylem został napisany? W jaki sposób mogą to sprawdzić? O co mogą zapytać, jeśli nie da się zakwalifikować tekstu jako np. przemówienia ministra lub listu do przyjaciela?

Czy określenie tekst publicystyczny oznacza, że jest to tekst opublikowany w gazecie i można napisać tylko:

Tekst jest tekstem

- A. publicystycznym.
- B. literackim.
- C. reklamowym.

Co oznacza właściwie określenie tekst publicystyczny? Publikować to wydrukować, czyli może określenie tekst publicystyczny można odnieść do każdego tekstu, który został opublikowany?

Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu w zakresie rozumienia ze słuchu, czyli:

g) określania kontekstu sytuacyjnego (miejsca, czasu, warunków, uczestników)

Przykładowe zadania:

W wywiadzie rozmawiali

- A. reporter ze sportowcem.
- B. dwaj sportowcy.
- C. sportowiec ze swoim trenerem.

Rozmowę prowadzili dwaj dobrzy znajomi.

Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu w zakresie rozumienia tekstu czytanego, czyli:

g) określania kontekstu sytuacyjnego (nadawca-odbiorca, forma wypowiedzi)

Przykładowe zadania:

W tekście są informacje dla gości hotelowych, którzy lubią wczesnie wstawać.

Tekst skierowany jest do ludzi, którzy

- A. żyją w luksusie.
- B. uprawiają sporty wodne.
- C. lubią podróżować.
- D. podejmują wyzwania.

Tekst napisał

- A. lekarz dla swoich pacjentów.
- B. dziennikarz dla swoich czytelników.
- C. kelner dla gości odwiedzających restauracje.
- D. naukowiec dla palaczy.

Powyższy tekst jest podsumowaniem wyników ankiety. P / F

Problemy, jakie pojawiają się przy konstruowaniu zadań.

Czy zawsze można określić, gdzie toczyła się rozmowa, lub był przeprowadzony wywiad? Które informacje pozwolą określić w jakim czasie lub w jakich warunkach została przeprowadzona rozmowa, lub został przekazany komunikat? Czy każdy odbiorca tekstu zrozumie to w ten sam sposób? Jakie informacje pozwolą nam rozpoznać uczestników danej rozmowy lub wywiadu?

Czy zawsze można określić, kto jest nadawcą, kto odbiorcą tekstu? Jakie informacje pozwolą na to? Czy w każdym tekście można określić jaką jest on „formą wypowiedzi”? Co może to ułatwić? Czy możemy to określić jednoznacznie?

Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu w zakresie rozumienia tekstu czytanego, czyli:

f) rozpoznawania związków między poszczególnymi częściami tekstu

Jak sprawdzaliśmy to wcześniej?

Rok 2001

Przeczytaj fragmenty tekstu oznaczone literami od A do J, a następnie uporządkuj je w takiej kolejności, aby tworzyły logiczną całość.

Przeczytaj poniższy artykuł, z którego usunięto 8 fragmentów zdań (A-I). Dobierz części zdań tak, aby otrzymać spójny i logiczny tekst.

Jak robimy to teraz?

Dobierz brakujące zdanie, aby otrzymać spójny i logiczny tekst.

Po wiosennym tygodniu pogoda pokazała się w weekend ze swojej jesiennej strony. _____

1. Przez wiatr mieliśmy jednak uczucie, że temperatury są dużo niższe.
2. Silny wiatr i temperatura poniżej zera spowodowały marznięcie nosów i uszu.

W linijce 17 autor pisze: „Niestety nie mogliśmy sobie tego wyjaśnić.” Autor w tym zdaniu ma na myśli:

- A. Nie wiedzieliśmy, dlaczego ciężarówki jadą przez las.
- B. Nie wiedzieliśmy, dlaczego rozpoczęło się coś niezwykłego.
- C. Nie wiedzieliśmy, dlaczego kot wskoczył na stół.
- D. Nie wiedzieliśmy, dlaczego z kuchni dochodziły takie głośne dźwięki.

Problemy, jakie pojawiają się przy konstruowaniu zadań.

Czy zawsze można ułożyć jednoznaczne pytania sprawdzające tę umiejętność? Na jakie niebezpieczeństwa narażony jest autor układający pytania?

Czy w tym przykładzie możemy bez problemu rozpoznać brakujące zdanie?

Książki były w księgarni dobrze zabezpieczone folią przed uszkodzeniem.

_____ Imprezy Harrego Pottera przyciągały ludzi w nocy z piątku na sobotę do sklepów. W księgarni na ulicy dworcowej ludzie tłoczyli się już po 22.

1. I dla handlu książkami rozpoczął się interes roku.
2. Tym razem książka ukazała się też na płycie CD.

Wymagam od zdających wstawienia do tekstu wyciętych z niego zdań. Czy każdy może dobrać brakujące zdania? Czy to jest tylko dla mnie oczywiste, ponieważ pamiętam jak było w oryginale?

Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu w zakresie rozumienia tekstu czytanego, czyli:

i) oddzielania faktów od opinii

Przykładowe zadania:

„Klienci byli zadowoleni z usług poczty.” – to zdanie wyraża opinię. P / F

„30. kwietnia poczta będzie otwarta po raz ostatni.” – ta wypowiedź wyraża fakt. P / F

Problemy, jakie pojawiają się przy konstruowaniu zadań.

Na co należy zwracać uwagę konstruując zadania badające tę umiejętność? Czy zawsze można stwierdzić, co jest opinią, a co faktem? Jakie wskazówki w tekście pomagają w ustaleniu, co jest faktem, a co opinią?

Jak mogę sprawdzić tę umiejętność? Czy odpowiedź na pytanie: „Zdanie X wyraża opinię/fakt.” jest na pewno jednoznaczna dla wszystkich odbiorców? Jakie informacje w tekście pozwalają na jednoznaczną identyfikację?

Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu w zakresie rozumienia tekstu czytanego, czyli:

j) rozpoznawania różnorodnych struktur leksykalno-gramatycznych w podanym kontekście

Jak sprawdzaliśmy to wcześniej?

Rok 1999

Wybierz prawidłową odpowiedź.

Ewa idzie spać, _____ jest zmęczona.

- > dlatego
- > ponieważ
- > że

Jak robimy to teraz?

W Niemczech chętnie się (1)____. Często (2)_____ się w weekend przyjaciół i znajomych do domu.

1.

- A. świętuję
- B. świętujesz
- C. świętuje
- D. świętować

2.

- A. zamawia
- B. zaprasza
- C. wyprasza
- D. przeprasza

Tutaj nie zaszły poważne zmiany, nadal sprawdzamy tę umiejętność w ten sam sposób. Obecnie jednak nie stosujemy luźnych zdań, tylko teksty, w których zdający ma uzupełnić luki.

Problemy, jakie pojawiają się przy konstruowaniu zadań.

Na co należy zwracać uwagę przy konstruowaniu takich zadań? Jakie błędy można popełnić?

Czy gdyby w drugim przykładzie było słowo „woła”, to byłoby to błędne, czy nie?

Wcześniej sprawdzano rzadko umiejętności określania głównej myśli tekstu, wyselekcjonowania informacji, określania intencji autora, rozróżniania formalnego i nieformalnego stylu tekstu, określania kontekstu sytuacyjnego.

OBSZAR III – PRODUKCJA (TWORZENIE TEKSTU)

Obszar ten obejmuje standardy z zakresu tworzenia własnego tekstu w języku obcym w mowie i w piśmie. Różnice w zakresie produkcji tekstu dotyczą liczby i długości tekstów, stopnia skomplikowania wypowiedzi, rodzajów tekstów wypowiedzi pisemnej oraz sprawdzanych standardów.

Zdający egzamin na poziomie podstawowym powinien umieć napisać **krótką** wypowiedź pisemną uwzględniającą:

- opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk, czynności,
- relacjonowanie wydarzeń,
- wyrażanie stanów emocjonalnych,
- przedstawianie i uzasadnianie własnych opinii,
- poprawne stosowanie środków leksykalno-gramatycznych, adekwatnie do ich funkcji,
- wypowiadanie się w określonej formie z zachowaniem podanego limitu słów.

Zdający egzamin na poziomie rozszerzonym powinien umieć napisać **dłuższą, wieloaspektową** wypowiedź pisemną uwzględniającą:

- opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk, czynności,
- relacjonowanie wydarzeń,
- wyrażanie **różnorodnych intencji** i stanów emocjonalnych,
- przedstawianie i uzasadnianie opinii własnych **i innych osób**,
- poprawne stosowanie środków leksykalno-gramatycznych, adekwatnie do ich funkcji,
- wypowiadanie się w określonej formie z zachowaniem podanego limitu słów.

Tworzenie (produkcja) własnego tekstu to umiejętność złożona wymagająca od zdającego znajomości odpowiedniego słownictwa, odpowiednich struktur leksykalno-gramatycznych adekwatnych do ich funkcji językowych, znajomości reguł obowiązujących przy konstruowaniu różnych form wypowiedzi pisemnej takich jak np.: ogłoszenie, notatka, zaproszenie, list formalny, rozprawka, opowiadanie, recenzja. Istotną sprawą jest również umiejętność wypowiadania się z zachowaniem odpowiedniego, wskazanego w poleceniu limitu słów.

Zdający wykazuje się umiejętnością tworzenia tekstu w postaci wypowiedzi pisemnej, uwzględniającej:

a) opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk, czynności

Przykładowe zadanie:

Jesteś na wymianie w Austrii. Zgubiłeś/aś w szkole zegarek. Napisz ogłoszenie:

- podaj, co zgubiłeś/aś,
- opisz zgubiony przedmiot.

Zdający wykazuje się umiejętnością tworzenia tekstu w postaci wypowiedzi pisemnej, uwzględniającej:

b) relacjonowanie wydarzeń

Przykładowe zadanie:

Właśnie wróciłeś/aś z wakacji. Napisz do znajomego/znajomej z Niemiec pocztówkę. Podaj:

- gdzie byłeś/aś na wakacjach,
- z kim,
- jakimi środkami lokomocji się poruszałeś/aś,
- co robiłeś/aś.

Zdający wykazuje się umiejętnością tworzenia tekstu w postaci wypowiedzi pisemnej uwzględniającej:

c) przedstawianie i uzasadnianie własnych opinii

Przykładowe zadanie:

Jesteś na wakacjach. Napisz pocztówkę do kolegi/koleżanki z Austrii. Podaj:

- co ci się tu podoba,
- czego ci brakuje,
- dlaczego polecasz to miejsce lub nie.

Problemy, jakie pojawiają się przy konstruowaniu zadań.

Jakie osoby, przedmioty, miejsca, zjawiska, czynności zdający na pewno potrafi opisać? Na jakie tematy potrafi udzielić informacji?

OBSZAR IV — INTERAKCJA (REAGOWANIE JĘZYKOWE)

Obszar ten obejmuje standardy dotyczące interakcji między osobami komunikującymi się ze sobą zarówno w formie ustnej jak i pisemnej. Jest to innymi słowy umiejętność reagowania na usłyszany lub przeczytany tekst obcojęzyczny, która jest podstawą każdej komunikacji.

Na poziomie podstawowym zdający powinien wykazać się umiejętnością reagowania językowego w zakresie pisania **prostej wypowiedzi**, w tym:

- wyrażania stanów emocjonalnych, będących reakcją na informacje zawarte w przedstawionych tekstach,
- uzyskiwania, udzielania, przekazywania lub odmowy informacji, wyjaśnień, pozwoleń,
- poprawnego stosowania środków językowych, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej.

Na poziomie rozszerzonym zdający powinien wykazać się umiejętnością reagowania językowego w zakresie pisania wypowiedzi bogatej pod względem treści i o zróżnicowanych strukturach leksykalno-gramatycznych w zakresie tych samych standardów:

Zdający wykazuje się umiejętnością reagowania językowego w zakresie pisania, w tym:

a) wyrażania stanów emocjonalnych, będących reakcją na informacje zawarte w przedstawionych tekstach

Przykładowe zadanie:

Twój znajomy/twoja znajoma ze Szwajcarii prosi/a cię o przepis na twoją ulubioną potrawę. Napisz do niej/niego list:

- wyraż radość z powodu zainteresowania twoją ulubioną potrawą i z powodu możliwości zapoznania jej/jego z polską kuchnią.

b) uzyskiwania, udzielania, przekazywania lub odmowy informacji, wyjaśnień, pozwoleń

Przykładowe zadanie:

Jesteś u znajomych w Niemczech. Poprosili cię o zrobienie zakupów. Nie udało ci się jednak kupić wszystkiego w pobliskim sklepie, dlatego wychodzisz do drugiego sklepu. Zostaw znajomym notatkę zawierającą następujące informacje:

- dokąd musiałeś/aś wyjść,
- co kupiłeś,
- czego nie kupiłeś,
- dlaczego.

OBSZAR V — MEDIACJA (PRZETWARZANIE TEKSTU)

Obszar ten obejmuje standardy dotyczące przetwarzania tekstu, czyli jest to umiejętność przekazywania w języku obcym informacji przeczytanych w języku ojczystym lub materiałach ikonograficznych.

Na poziomie podstawowym umiejętność mediacji jest sprawdzana zarówno na egzaminie ustnym jak i pisemnym. Polecenia do rozmów sterowanych na egzaminie ustnym i tekstów użytkowych na egzaminie pisemnym sformułowane są w języku polskim, ale zadaniem zdającego jest wypowiedzenie bądź napisanie tekstu w języku obcym uwzględniającego informacje zawarte w poleceniach.

Różnica między obu poziomami w przypadku mediacji dotyczy głównie rodzaju zadań. Na poziomie rozszerzonym mediacja może również dotyczyć informacji sformułowanych w języku obcym, które zdający powinien (przekształcić) przeformułować tzn. zastosować inne struktury leksykalno-gramatyczne np. zmienić styl tekstu z nieformalnego na formalny, dokonać częściowego tłumaczenia zdań, zamienić stronę czynną na bierną.

W zakresie pisania zdający na poziomie podstawowym powinien umieć:

- relacjonować, przetwarzać i przekazywać teksty przeczytane w języku obcym lub języku polskim.

W zakresie pisania zadający na poziomie rozszerzonym powinien ponadto umieć:

- stosować zmiany struktur leksykalno-gramatycznych, rejestru, stylu lub formy wypowiedzi.

Zdający wykazuje się umiejętnością przetwarzania tekstu w zakresie:

2) pisania, w tym:

a) relacjonowania, przetwarzania i przekazywania tekstów przeczytanych w języku obcym lub języku polskim oraz treści materiałów ikonograficznych

Tłumaczenie fragmentów zdań

Krótki tekst użytkowy — przykłady powyżej

Dłuższy tekst użytkowy — przykłady powyżej

Zadania otwarte sprawdzają złożone umiejętności. Prześledzimy, ile i jakie standardy sprawdza poniższe zadanie:

Wróciłeś/aś z wakacji. Napisz list do kolegi/koleżanki z Austrii. W liście podaj:

- gdzie i kim byłeś/aś,
- gdzie mieszkałeś/aś i jakie tam były warunki,
- jak spędzałeś/aś czas i w jakich okolicznościach zawarłeś/aś nowe znajomości,
- jak oceniasz ten pobyt i dlaczego chcesz lub nie ponownie tam spędzać wakacje.

S.: I.1.e., I.1.h., I.2.b., III.2.a., III.2.b., III.2.d., III.2.e., III.2.f., IV.2.b., IV.2.c., V.2.

Aby wykonać to zadanie zdający powinien:

- znać różnorodne struktury leksykalno-gramatyczne umożliwiające formułowanie wypowiedzi poprawnych pod względem fonetycznym, ortograficznym, morfosyntaktycznym i leksykalnym, w zakresie następujących tematów:
  - e) życie rodzinne i towarzyskie,
  - h) podróżowanie i turystyka,
- znać zasady konstruowania różnych form prostych wypowiedzi pisemnych,
- wykazać się umiejętnością tworzenia tekstu w postaci krótkiej wypowiedzi pisemnej, uwzględniającej:

- a) opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk, czynności,
  - b) relacjonowanie wydarzeń,
  - c) przedstawianie i uzasadnianie własnych opinii,
  - d) poprawne stosowanie środków leksykalno-gramatycznych, adekwatnie do ich funkcji,
  - e) wypowiadanie się w określonej formie z zachowaniem podanego limitu słów,
- wykazać się umiejętnością reagowania językowego w zakresie pisania prostej wypowiedzi, w tym:
- b) uzyskiwania, udzielania, przekazywania lub odmowy informacji, wyjaśnień, pozwoleń,
  - c) poprawnego stosowania środków językowych, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej,
- wykazać się umiejętnością przetwarzania tekstu w zakresie pisania, w tym relacjonowania, przetwarzania i przekazywania tekstów przeczytanych w języku obcym lub języku polskim.

b) stosowania zmian struktur leksykalno-gramatycznych, rejestru, stylu lub formy tekstu

Tłumaczenie fragmentów zdań.

Transformacje.

Jak sprawdzaliśmy to wcześniej?

Słotwórstwo

Rok 1999

Od podkreślonych słów utwórz przymiotniki i wstaw je w odpowiedniej formie w luki.

Czy można jeść te grzyby? Nie, one nie są _____.

Rok 2003

Przekształć wyraz podany w nawiasie w taki sposób, aby po jego wstawieniu do zdania uzyskać poprawną i logiczną wypowiedź.

Nasza _____ (podróżować) trwała bardzo długo.

Przykład z informatora.

Przeczytaj poniższy tekst. Uzupełnij pozostawione w nim luki 1-4 przekształcając wyrazy podane w nawiasach tak, aby powstał logiczny i gramatycznie poprawny tekst.

Wcześniej sprawdzano tę umiejętność na luźnych zdaniach, obecnie wykorzystuje się teksty.

Transformacje

Rok 2001

Czy bardzo się bałaś?

Oczywiście. Dobrze, że nie byłam sama. Gdybym _____

Podkreśloną część zdania zamień na zdanie podrzędnie złożone.

Mimo wysokich kosztów zapłacił wszystkie rachunki.

Rok 2002 (Nowa Matura)

Przeczytaj tekst i zapisz podkreślone zdania lub ich części, wykorzystując inne struktury, nie zmieniające sensu tekstu.

Kobiety powinny się dobrze zastanowić, co oznacza zaprzestanie wykonywania zawodu. Miałam koleżanki, które były zadowolone, że już nie muszą pracować. Gdy skończyły 40 lat miały problemy.

Kobiety powinny się dobrze zastanowić, co oznacza, gdy _____

Rok 2003

Uzupełnij każde z niedokończonych zdań tak, aby zachować znaczenie zdania wyjściowego.

Oni rozwiązyali zadania. Zadania _____

Typ zadania: transformacje – wcześniej ćwiczenia polegały na dokonaniu transformacji luźnych zdań, teraz często należy dokonać transformacji zdań lub fragmentów zdań na bazie tekstu.

Problemy, jakie pojawiają się przy konstruowaniu zadań.

Typy zadań jakie mogą się tutaj pojawić to: transformacje, tłumaczenie fragmentów zdań, słowotwórstwo, test luk.

Jakie umiejętności sprawdzają te zadania? Czy umiejętność tworzenia tekstu w postaci dłuższej wieloaspektowej wypowiedzi pisemnej, uwzględniającej poprawne stosowanie środków leksykalno-gramatycznych, adekwatnie do ich funkcji? Czy ta umiejętność sprawdzana jest tylko wtedy, gdy zdający tworzy samodzielnie wypowiedź?

Czy sprawdzamy poprzez takie zadania umiejętność przetwarzania tekstu w zakresie pisania, w tym: relacjonowania, przetwarzania i przekazywania tekstów przeczytanych w języku obcym lub języku polskim i stosowania zmian struktur leksykalno-gramatycznych, rejestru, stylu lub formy tekstu?

Reasumując możemy stwierdzić, że nawet autorzy zadań mogą różnie rozumieć standardy egzaminacyjne. Może się też zdarzyć, że każdy z autorów mógłby dane zadanie inaczej rozwiązać. Z punktu widzenia ucznia zadanie wygląda zgoła inaczej niż

z punktu widzenia doświadczonego autora zadań. Dlatego koniecznym wymogiem w celu podniesienia jakości i rzetelności zadań egzaminacyjnych jest sprawdzenie ich na grupie uczniów. Oni najlepiej oceniają, czy dane zadanie zostało dobrze sformułowane, czy nie, a parametry statystyczne potwierdzą bądź nie ich przydatność do wykorzystania w arkuszu egzaminacyjnym. Instytucje i osoby odpowiedzialne za opracowanie arkuszy egzaminacyjnych powinny dbać nie tylko o jakość zadań i arkuszy, ale również o kompetencje autorów zadań, zapewniając im uczestnictwo w regularnych szkoleniach w celu właściwego rozumienia standardów. Nie możemy zapominać, że zadania będzie rozwiązywał uczeń, a wynik jaki uzyska zaważy na jego przyszłych losach. Pisanie zadań jest trudnym i odpowiedzialnym wyzwaniem, pisanie dobrych zadań jest sztuką.

„Pisanie zadań jest z natury twórcze – jest sztuką. Tak jak nie może być przepisu na produkcję dobrego obrazu lub dobrej powieści, tak nie może być zbioru reguł, które dadzą gwarancję skonstruowania dobrego zadania testowego.”

Aleksander Wesman, 1971